

ЕКОЛОШКА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА, ГРИЖА ЗА ОКОЛИНАТА СОЦИЈАЛНА ТЕОРИЈА

Крајна содржина

Анализа на еколошките аспекти на глобализацијата се движи во две насоки на размислување. Првата се состои во карактеристиките на еколошката глобализација и последичните врз животната средина врз целината на животојата на луѓето во развиените и неразвиените земји и можностите за формирање на едно одржливо општество. Втората насока се движи во концептирање на некои принципи на зелената социјална теорија или позеленување на теоријата (*green social theory, greening social theory*). Загрозувањето на животната средина ги надминува националните и локалните граници – општествите за средината создаваат над-национални проблеми што претставува радикална промена во пристапот во нивното решавање.

Во основата на социјалната теорија за средината содржано е настојувањето да се надмине одвоеноста на човекот и културата од природата и тоа дека социјално-срединските односи се сосијавен дел од човековото општество. Врз ова се надоврзуваат уште два значајни елементи: моралното, кој произлегува од начинот на кој човекот ја претвора средината (природата) и временската димензија (рамка) во однос на грижата за идните генерации.

Клучни зборови: СРЕДИНА, ЗЕЛЕНА СОЦИЈАЛНА ТЕОРИЈА, ГЛОБАЛИЗАЦИЈА, ГРИЖА ЗА ОКОЛИНАТА, ЕКОЛОШКА КРИЗА.

Еколошката криза во глобалниот свет

Расправите за еколошките аспекти на глобализацијата или уште поконкретно за ефектите на глобализацијата врз состојбата на животната средина последните десетина – петнаесет години се во центарот на вниманието на научните расправи но и во програмите на владите на многу земји во градењето на стратегија за заштита на средината во национални рамки и регионални и меѓународни размери.

Глобализацијата наједноставно можеме да ја разбереме, во духот на нашата тема на расправа, како „ширење, продлабочување и забрзување на меѓузависноста во светот во сите аспекти на модерниот општествен живот, од културата до криминалот, од финансиите до духовноста“. (Held, 2003:48)

За расправата за карактеристиките и суштината на еколошката глобализација, прашањата од типот дали таа ќе ја разбереме како процес или проект, мит или стварност се чини дека не се толку значајни и не е суштински врз која теоретска позиција ќе ја втемелеме анализата. Поимот еколошка глобализација упатува на една состојба која настанаува како резултат на повеќедеценискиот динамичен економски развој базиран врз начелата на неолиберализмот, кој катастрофално се одрази во разни области на социјалниот живот: односно една филозофија на развој во која економијата завзема клучно место во општествените процеси, што доведе до дехуманизација, разни видови на отуѓеност и експлоатација на човечките природни ресурси без преседан во историјата. Иронијата да биде уште поголема, како смета Рифкин, на технологијата човекот почнал да гледа како на нешто независно од природата, како енергијата да се создава од сама себе а не од природата. Модерниот човек живее со верувањето дека технологијата создава хармонија во светот, но фактот дека секогаш кога ќе се потроши корисната енергија се зголемува хаосот на друго место во просторот. Колку побрзо ја развиваме технологијата толку побрзо ја трошиме необновливата енергија и предизвикуваме зголемување на нередот“. (Рифкин, 2002:95)

Состојбата на модерната цивилизација, посматрана од аспект на глобалните економски процеси упатува на една оправдана загриженост за иднината на човештвото воопшто, и како истакнува еден од пионерите на еманципаторскиот пристап Теодор Рошак, за една можна екополитика. Еколошката мака на Земјата во нашите животи влегла како радикална трансформација на човековиот живот и дека потребите на личноста и потребите на планетата Земја станаа едно исто и заедно почнаа да делуваат на главните институции на нашето општество со сила која е длабоко потикнувачка и која ветува културна обнова. (Roszak, 1992:19. во Eckhresly, 19)

Слично гледиште застапува и Рудолф Баро кој укажува на еколошката криза која ќе не принуди да го преиспитаеме развојот кој го базираме на сфаќањето за Земјата како безконечен извор на енергија и суровини. Еколошката криза не принудува не само да ја преиспитаеме психошката цена на конкурентниот и експанзивен етос на нашата материјалистичка култура, туку и на другите аспекти на чове-

ковиот живот. Освен глобалната економија и нејзините непредвидливи опасности за светот, исто така се глобални еколошките опасности и глобалниот технолошки развој постанал објект на глобално политички предизвици и ветувања. (Beck, 2004:278)

Што е во основата на феноменот на глобализацијата кој во исто време е предмет и на демонизација и на уважување, предмет на критика и на прифаќање?

Секако дека станува збор за пред сè, цврста интеграција на земјите и народите на светот, до која се доаѓа со огромно намалување на трошоците на транспортот и комуникацијата како и уривањето на вештачките бариери за проток на стока, услуги, капитал, знаење и луѓе преку границите, (Stiglic, 2002:25). Но, најголемиот предизвик не е во воспоставувањето на институциите сами по себе, туку во нивната ментална поставеност: грижата за животната средина, обезбедување на сиромашните да имаат одлучувачки збор за нештата кои ги погодуваат, промоција на демократијата и фер трговија, што е неопходно да се остварат потенцијалните користи од глобализацијата. (Stiglic, 2002:27)

Роберт Гудланд (Gudland, 2003:208-222), аргументирано докажува дека денес човештвото ги достигнало границите на растот во однос на трошењето на суровините и дека тој пораст може да го ублажи сиромаштвото во денешниот свет. Глобалните граници се надминати поради прекумерната потрошувачка на индустриските земји.

За познатиот американски физичар и филозоф Капра драматичниот цивилизациски пресфрт што се случува денес, во иднина може да постане уште подраматичен поради тоа што современите промени уште подлабоко, сестрано и посеопфатно ќе ја опфатат целата планета и секој момент сме поблиску до точката на пресфрт, која го означува оној момент кога сме влегле во „чист културен модел на сеопфатна интеракција и општествена организација, која го означува почетокот на новата информатичка ера која ќе се карактеризира со автономија на културата наспроти материјалните основи на нашиот живот“, (Castells, 1996-1999). Денес човекот е исправен пред неизбежното прашање: под кои фундаментални услови може да преживее човечката цивилизација и на кое следи единствениот нужен одговор: човекот мора сопствениот потенцијал да го искористи за создавање на хумано општество и за зачувување на природата.

Постојат повеќе докази од кои може да се извлече заклучокот за границите на растот пред се во економска смисла. Гунланд нив ги сместува во неколку групи и тоа: во степенот на присвојување на биомасата, климатските промени, дупките во озонската обвивка,

уништувањето на земјата (претворањето на плодната земја во неплодна) и во губењето на биолошката разновидност.

Последната деценија-две во научните кругови се повеќе превладува песимизмот во одржливоста на капиталистичкиот модел и во неговата трансформација во неолиберализам како „состојба на праведно и одржливо општествено-економско уредување“. За Стиглиц капиталистичкиот модел е на раскрсница, за Кастел неговата Ахилова пета е содржана во заострувањето на дихотомијата и спротивноста помеѓу капиталот и трудот и додека капиталот се здружува, глобализира се концентрира и станува се помоќен, работничката класа се наоѓа во состојба на фрагментација и разединување и со изгубен идентитет. Бек решението на глобалните проблеми го бара во формирање на сојуз помеѓу државите и организациите на цивилното општество кои можат да се спротивстават на хегемонијата на меународниот капитал.

Според проценката на една екипа биолози од Станфорд од почетокот на деведесетите години на минатиот век, човекиот род консумира или уништува 40% од вкупното производство на планетата Земја што е скоро целата енергија асимилирана преку фотосинтеза. (Worster, 1993:203-219). Прашањето кое Ворстер си го поставува се однесува на големината на богатството кое го поседува планетата Земја и до кога тоа може да трае под претпоставка ништо да не се промени во обемот и динамиката на неговото користење. „Можеби единствениот најимпресивен час по историја е, и покрај нашата научна експертиза, дека сите наши инвестиции во продуктивна машинерија, целото богатство што сме го постигнале, се содржани во фактот дека сеуште не сме го надминале недостигот на нашето знаење. Напротив, секоја година се сретнуваме со справувањето со еколошките проблеми отколку порано, и со кои не сме подготвени да раководиме. А оваа криза со управувањето се заканува да продолжи и да станува се посериозна и подлабока и во нередниот век.“ (Worster, 1993). Бесстрамноста на модрната ера е содржана во нејзините материјалистички цели, дека успехот на било кој поединец или народ најдобро се проценува преку големината на сопственото богатство и неговата економска продуктивност. „Низ целата рана историја постоеле поедници кои живееле со материјалистички стандарди, но не можеме да најдеме ниту една цела култура каде материјализмот беше дефиниција на доминатниот систем на вредности се додека не дојдеме до современата ера, која што е крајно, бесстрамно материјалистичка во нејзините конечни цели и секојдневни стратегии“ (Worster, 1993). Современата ера всушност започнува со Рене Декарт

и Франсиз Бекон. Бекон го истакнуваше значењето на научниот материјализам за подобрување на економската положба на човекот со искористување на идеите за практични цели, за да го претвориме светот во моќ и богатство користејќи го нашиот разум да ги зголемиме границите на „човековата империја и да искорисиме се што е можно.“ Земјата е создадена за човекот а не човекот за земјата, констатира Бекон.

Кризата на модерната цивилизација, погледната од аспект на загрозување на човековата средина брзо се претвора во криза на современата култура, пазарната економија која ја формулира приказната за човечкиот триумф над останатиот дел од природата. Решението за кое се залага Ворстер е содржано во надминувањето на фундаменталниот поглед на свет содржан во материјализмот, во нов пост-материјалистички поглед на свет, кој почива врз изгубената мудрост на минатото кој ја признава супериорноста на науката врз суеверието. Мислам на поглед каде алчноста е секогаш мана а не добрина, дека неограничениот економски пораст или, „развиток,“ постана фанатична сила против Земјата“ (Worster,1993). Каде ќе се појави таквиот поглед кон светот, дали во развиените или пак во неразвиените тешко може да се претпостави но тоа и не е толку важно.

Некои автори појавата на „новиот поглед на свет“ директно го поврзуваат со економијата, поконкретно со појавата на една „нова економија“ која нема да се базира врз принципите на механичкото разбирање на светот во духот на Декарт и Бекон. Односно, економија која ќе делува во согласност со принципите на природата на „правото нештата да постојат онака какви што се дадени“ која ќе го почитува светот каков што е и која наоѓа доволно метафизика во него. „Ние сме странци во светот, ние не му припаѓаме, ние сме се само не негови родени жители. Ние сме освојувачи, го купуваме она што ништо не ни значи и го фрламе кога ќе ни се досади од него... Но, се разбира во последен момент светот не бира и ние одиме назад во земјата, но не одиме помудри и сме многу поосамени странци на крајот“ (Matheys, 1999;)

Средината значи пред се дом, живеалиште за човекот, но исто така и за сите други животински и растителни видови. За човекот, се до појавата на индустриската револуција природата претставуваше неисцрпно богатство кое само од себе непрекинато се регенерира. Модената цивилизација односот на човекот и средината ги доведе до радикално нови состојби во поглед на структурните промени: средината не е само природниот свет туку и вештачкиот (антропоморфен) свет (урбано-индустриски комплекс), потоа просторна промена во

насока на создавање на глобална претстава за средината и најпосле, во функционална смисла каде средината е разбрана само како ресурс за економски развој и создавање на повисок животен стандард. „Просторното ширење и структурните промени на средината како последица од човековата експанзија потчинети се на вреднувањето на неговите функционални улоги и инструментални вредности. Последиците се познати: уништување на екосистемите, редуција на разновидноста на животот во нив и загрозување на глобалната животна рамнотежа“. (Cifric, 2000:32)

Значајно е да се потенцира придонесот на антропологијата во проучувањето на средината барем од две причини. Знаењето кое произлегува од доменот на антропологијата за човечката култура може да биде значајно за решавање на проблемите на средината. Имено, гледиштето на културата како еколошки механизам содржи две форми: едната е содржана во разбирањето на културата како медиум, луѓето се во активна интеракција со нивната средина, културата е есенција за нивниот опстанок и без која не би биле способни да го добијат од средина каде живеат она што им е потребно. Во својата основа овој став го содржи антропоцентризмот кој последната деценија – две е остро критикуван од позициите на биоцентризмот. (Аџески, 2006). Второто гледиште културата ја посматра како посредник со чија помош луѓето се адаптираат отколку што се во интеракција со својата средина. Првото гледиште средината ја третира како извор за човековата егзистенција, второто упатува на тоа дека таа го обликува човековото општество со поставување на условите за неговиот развој. Некои антрополози на средината гледаат како на „ главен двигател“ во човековата еволуција, (Milton, 1996:22-23). Проблемите врзани за човековата околина по Милтон најчесто се дефинираат како еколошки, бидејќи тие го опфаќаат начинот на кој организмите се во интеракција со сопствената околина. Човековата активност општо се смета за најважен учесник во промените на околината.

Грижа за околината и социјалната наука

Постои едно општоприфатено гледиште дека грижата за околината суштински се разликува во прединдустриските од онаа која е својствена во индустриските урбанизирани општества. Некои од сфаќањата за заштита на средината во неиндустриските општества се именувани како „модел на одржливо 'или' конзервирачко опш-

тество.“ Спиритуалните врски помеѓу човекот од прединдустриското општество и земјата која ја обработува се споредува со начинот на кој индустриското општество ја претвора земјата во комерцијално добро „чија вредност се проценува само врз тоа колку може да даде принос“. Овие спротивности на користење на природата создадоа впечаток дека луѓето од неиндустриските општества живеат во хармонија со природата, а индустриските процеси функционираат против природата.

Оваа состојба на односот на човекот спрема природата во зависност од степенот на економската и технолошката развиеност кај Дасман ја сретнуваме како состојба на „луѓе или општества од екосистемите“ и состојба на „луѓе или општества од биосферата“. Луѓето од екосистемите се оние кои живеат во рамките на еден или неколку екосистеми и се карактеристични за неиндустриските општества, за разлика од нив луѓето од биосферата се оние чиј начин на живот е тесно поврзан со „глобалните еколошки системи“. Тие ги користат ресурсите од целокупната биосфера: кафе од Бразил, автомобил Јапонија, чај од Индија, нафта од Иран. „Опстанокот на луѓето од екосистемите зависи од нивниот сопствен екосистем и само доколку тие ги сфаќаат еколошките последици од нивните активности може да се очекува дека тие ќе водат грижа за тоа да не ја уништат животната средина. Со други зборови, може да се очекува дека економијата на некој екосистем создава чувство на одговорност спрема животната околина. Луѓето од биосферата не ги чувствуваат овие ограничувања. Тие од голем број екосистеми извлекуваат ресурси за да ги здволат сопствените потреби, и доколку залихите од некој извор се потрошат или уништат, тие се свртуваат кон друг. Луѓето од биосферата најверојатно не би почувствувале потреба да заштитат некој од овие екосистеми; економијата на биосферата најверојатно повеќе би создала експлоататорски однос отколку чувство на одговорност спрема животната средина. Еден од централните аргументи на теоријата на заштита на околината во индустриските општества е тој дека последиците од овој став сега добиваат на важност и дека целата биосфера е загрозна како резултат на нерационалната експлоатација на нејзините ресурси“. (Milton, 1996)

Прашањето за тоа дали постои нешто кое може да се нарече грижа за средината, во некое конкретно општество, зависи од тоа што се разбира под поимот средина. Ставот дека средината треба да биде заштитена не соодветствува со претпоставката дека таа е бесконечна и неисцрпна со ресурси. Митот за „примитивната еколошка мудрост“ и колку да е неразбирлив за современиот човек сепак е од

голема корист да се сфрти вниманието кон фактот за негативните ефекти на човековите активности. Грижата за околината несомнено според Милтон претставува дел од културата, или со други зборови таа е „дел од начинот на кој луѓето го сфаќаат светот и нивното место во него. Таа припаѓа во сферата која ги опфаќа чувствата, мислите, интерпретациите, знаењата, идеологиите, вредностите на човекот. Таа е еден вид 'културен' став земајќи ја културата во нејзината потесна смисла, особен начин на сфаќање на светот.“ (Milton, 1996). На пример, пред дваесетина години природното производство беше оценувано како заостанато, нецивилизирано и ненапредно; знак за социо-економска инфериорност. Да се живее близу во природа, во рурално-земјоделска средина, или да се консумира природно произведена храна пред педесетина години значело дека некој не бил напреден или културен, за разлика од оние кои живееле во градот и ги уживале сите добра на цивилизацијата. Тоа говори за сознанието дека нема неутрално вредносно разбирање за средината и кога некој ја опишува средината како нечовечка природа во тоа се содржани имплицитно некои вредносни судови.

Лестер Милбрат (Milbrath W. Lester, 1993:261-269) го анализира добриот живот во едно одржливо општество. Иронично, како вели тој, човечкиот успех во подигањето на животниот стандард ги принудува луѓето да го рedefинираат поимот „добар живот“. Пред се, тоа се должи на подобрувањето на здравјето и продолжување на животот како резултат на присвојување на добра од природата. Пред човекот се поставува неизбежната дилема: или ние смислено ќе ја ограничиме сопствената деградација или самата природа ќе постави граници со гладување и болести. Зголемената популација создава отпад кој сериозно ги оштетува екосистемите. Промената на глобалната клима ќе ја разорат економијата, ќе ги уништат изворите на храна и вода, и ќе донесат смрт за милиони луѓе.

За Милбрат едно е сигурно: оние кои посакуваат квалитетен живот мора на прво место да ја стават заштитата на животната средина и екосистемите а на второ место да се заложат за добро функционирање на општеството.

„Можеме од точката каде што сме сега да стигнеме до нов, но сепак стар начин на дефинирање на добриот живот, со меѓусебно помагање со надоградување на нашето социјално знаење. Во оној момент кога ќе стане очигледно дека потрошувачката на материјални добра не води кон подобар живот, или дека таа не е можна, ќе ни биде многу полесно да ја направиме трансформацијата во однос на новиот начин на размислување. Живот без било каков пораст на

материјалните блага би бил во секој случај подобар од фанатично трошење на пари и материјални добра кои сега го уништуваат нашиот живот и екосферата: во секој случај нашиот живот на оваа планета би бил поодржлив“. (Milbrath W. Lester, 1993:261-269)

Средина, сиромаштија, заштита

Како светот ќе изгледа во иднина ќе зависи од економските услови за кои ќе се определи човештвото. Дали економијата ќе ги реши горливите прашања на модерната цивилизација е најчесто поставуваното прашање не само од страна на економистите. И одговорот на мнозинството не е само од редовите на економистите туку и пошироко, е главно негативен. Несомнен е фактот дека економскиот пораст предизвиква огромен притисок врз животната средина, доведувајќи го во прашање и опстанокот на Земјата во глобални размери. Се помалку сме убедени дека постојаниот економски развој, без почитување на еколошките законитости и елементарна грижа за животната средина може да биде одговор на решавање на горливите прашања на модерната цивилизација. Развојот се помалку се перцепира само во неговата економска страна: се поголем е бројот на оние кои се убедени дека развој по секоја цена може да биде погубен за иднината на човештвото. Песимизмот за опстанокот на земјата не е без основа. Тој длабоко навлегува во карактерот на модерната цивилизација и во нејзината еколошка компонента која која суштински влијае врз развојот во целина. Отаму и логиката на прашањето: зошто сиромашните земји би се грижеле за ефектот на стаклената градина врз животната средина, во услови кога реално се соочуваат со проблеми какви што се: ерозијата на земјиштето и неговото претворање во пустина, недостатокот на вода за пиење, голема задолженост кон развиените земји а кои, бесомнение се најголеми виновници за феноменот стаклена градина и воопшто за загрозувањето на средината. Тоа нè упатува на суштината на односот на развиените и нерзвиените земји во доменот на заштита на животната средина во глобални размери. (Кенеди, 1997:138). Глобалното затоплување ги вклучува прашањата за создавањето и распределбата на богатството, непосредната корист која ја извлекуваат развиените земји од нерзвиените, наспроти долгорочните добивки, традиционалните претпоставки и начин на живот, наспроти новите реалности на глобализираниот свет, интернационалната соработка наместо независна изолационалистичка политика, со право констатира Кенеди. Глобалното затоплување ги принудува државите да се соочат со проб-

лемите на светот кој е поделен на богати и сиромашни. Потребен е нов пристап кон решавање на проблемите, во насока на драстични промени во економските очекувања, во пораст на стандардот и начинот на живот и социјалните односи за да се избегнат штетните последици за генерациите во иднина. Секако дека нациите кои се економски развиени и доволно богати можат да се грижат за сопствената животна средина и да живеат со убедување дека секој човек има право на здрав и продуктивен живот во хармонија со природата, но, како вели Ролстон, тие повеќе се грижат за нивните права отколку за состојбите во природата. (Rolston, 1977). Несомнено е дека во тие околности луѓето добиваат а природата е таа која губи. Но, не секогаш луѓето излегуваат како победници, ако тие ја жртвуваат природата без која очигледно не можат да живеат. „Луѓето победуваат ако ја чуваат природата, а во победниците се вклучени и сиромашните и гладните.“ За да се постигне одржлив развој заштитата на средината треба да биде составен дел од развојот на општеството во секој поглед и во глобална смисла.

Светот е полн со општества кои безмилосно ги трошат сопствените богатства, општества со неправедно распределено богатство, општества кои ја деградираат природата и кои се ставени во искушение да ги доведат во опасност природните богатства, кои остануваат како алтернатива за решавање на тешките социјални проблеми. (Rolston, 1977).

Сознанијата за состојбите на животната средина се застрашувачки. На пример, скоро 70% од земјата која се користи за земјоделие е загрозена и може да се претвори во неплодна земја; употребата на пестициди достигнува огромни размери и стигнува до скоро 5 милијарди тони годишно; површините под прашуми во текот на аминатиот век се намалиле за половина. „Предноста која ја даваат шумите – биолошката разновидност, штедење на водата, почвата, плодната земја за градинарство, како и изворите на енергија за локалната индустрија која интензивно употребува работна сила – се на располагање на сите, вклучувајќи ги и сиромашните кои немаат моќ на пазарот. Но, комерцијалните плантажи, сечењето на шумите за материјал и сточарските фарми ги поништуваат тие предности во корист на оние кои претежно припаѓаат на постоечката елита и ситуираните групи кои главно ги застапуваат странските интереси. Постојаната и широко распостранета корист се дава во замена на привремена и високо концентрирана. Целиот тој процес одржува многу нееднаква распоред на моќта на локално и на меѓународно ниво“. (Лапе, Росет, 2005:112-113)

Залагањето на еколозите за радикална промена во начинот на однесување кон животната средина е насочено кон сите без разлика на степенот на развиеност. На пример, основен услов за намалување на штетните гасови кои го предизвикуваат ефектот на стаклена градина е тесната соработка помеѓу развиените и неразвиените земји, меѓу богатите и сиромашните, во ситуација кога секоја земја без разлика на нејзината развиеност придонесува кон влошување на состојбата на животната средина. (Кенеди, 1997:136). Нема сомнение дека развисените земји се тие кои многу повеќе ја загадуваат средината од неразвиените и имаат поголема одговорност.

Заклучок:

социјалната теорија и околината

Во овој труд концепциски тргнавме во одговорот на прашањето: дали е можно да говориме за една социјална теорија за средината (green social theory) или социологија на природата во потесна смисла (Sociology of Nature) каде значајно место ќе добие односот на човекот спрема природата во неговото суштинско значење. (Wilkinson, 2002:201-217; Macnaghten and Urry, 1995:203-220)

Во економијата, на пример се говори за теорија на вредноста базирана врз природните ресурси, која се разликува од другите теории на вредност по тоа што на природната вредност или вредности и дава поголемо значење од другите вредности кои луѓето ги потрошиле или произвеле. (Mol Arthur p.J. and Sonnenfeld D.A. 2000:3-16)

Потоа, се говори за теорија на еколошка модернизација базирана врз согледувања, кои, иако се широко поставени, имаат неколку значајни заеднички карактеристики. Пред се, се мисли на состојбата на животната средина како резултат не само на непромислените последици од индустријализацијата туку, во еден поширок контекст на културни, политички и социјални промени. Средиштето на проучувањето е фокусирано во насока на реформирање на институциите на системот во функција на создавање на едно одржливо општество.

Несомнено, денес, во секое промислување на односот на човекот спрема животната средина доминира сознанието за опасноста во која се наоѓа Земјата како целина како резултат на човековата активност. Џејмс Левелок на почетокот на седумдесетите години ќе констатира дека „ние (луѓето) сме само една од многубројните видови, не сме ни сопственици ни чувари на оваа планета. Нашата иднина многу зависи од нашите добри односи со Геја отколку од исходот од

бесконечната драма на човечките интереси“. (Levelock, 1979). Овој холистички пристап во размислувањето денес е својствен за сите кои сриозно размислуваат за односот на средината и човекот.

Пред се основите на зелената социјална теорија се содржани во надминувањето на поделеноста на човекот и средината (природата) и напуштање на уверувањето дека човекот е супериорен во однос на другите живи суштества, но и нежива природа и дека не може да се говори за развој на едно општество (и човештвото) во целина без тоа да се поврзе со условите во средина во која тоа општество егзистира. Во светот кој се глобализира проблемите со средината можат да се решаваат само како проблеми на човештвото, а не парцијално и регионално. Проблемите со загадувањето, драматичното предупредување за глобалните климатски промени, упатува на нужноста за една социјална теорија која во пристапот кон проблемите е глобална и транснационална.

(Рецензент: *проф. д-р Ѓорѓе Младеновски*)

ЛИТЕРАТУРА

- Ацески, Илија. 2006. *Еколоџијата, средината и социјалните промени*. Зборник на Филозофскиот факултет Скопје. Книга 59.
- Beck Ulrich. 2004. *Мос против мочи и доба глобализације*. Zagreb: Skolska knjiga
- Castells, Manuel. (1996-1999). *The Information Age: Economy Society and Culture*. Blakhvelle
- Cifric, Ivan. 2006. *Bioeticka ekumena. Potreba za orientaciskim znanjem*. Soc. ekol. Zagreb Vol. 14. No 4 (283-210)
- Cifric, Ivan. 2000. *Bioetika i ekologija*. Zagreb: Matica Hrvatska Zapresic
- Гудланд, Роберт. 2003. *Расиј је досијиџао своју ѓраницу*. во. Менде, Голдсмит. Глобализација. Београд: Клио
- Jeremi, Rifkin. *Entropija*. 2002. Zagreb: Misl
- Eckersley, Robyn. 1997. *Environmentalism and Political Theory*. State of University of New York Press
- Levelock, James. 1979. *Gaia. Anew look at life od Earth*. New Jork
- Held, Dejvid. 2003. *Debate o globalizaciji*. Vo. Vladimir Vuletic. (ur.) Globalizacija & Mit ili stvarnost. Breograd: Zavod za udzbenika i nastavna sredstva.
- Кенеди, Пол. 1997. *Пријурема за двадесеџи и џрви век*. Сужбен лист СРЈ: Београд
- Лапе Франсес Мур, и др. 2005. *Двадесеџи мијџова о ѓлади у свеџу*. Београд: Клио
- Matheus, Freya. 1999. *Letting the World Grow Old. An Ethos of Countermodernity*. Worldviews 3
- Mol Arthur p. J. and Sonnenenfeld D. A. *Environmental Politics*, 9(1) Spring 2000
- Macnaghtten and Urry. 1995. *Towards A Sociolgy of Nature*. *Sociology*. Vol. 29. No 2
- Milton, Key. 1997. *Environmentalism and Cultural Theory*. London: Routledge
- Milbrath W. Lester. 1993. *Redefining the Good Life in a Sustainable Society*. *Environmental Values* 2
- Rolston, Holmws. 1977. *Feeding Peoples Versus Saving Nature*. in *World Hunger & Morality* 2 nd ed. W. Aiken and H. LaFollet.
- Stiglic, Dzoze E. 2002. *Protivrecnosti globalizacije*. SBM-x: Beograd
- Woster, Donald. 1993. *The Wealth of Nature*. Oxford. New York
- Wilkinson, David. 2002. *Environmental and Law*. Routledge: New York and London.

Ilija ACESKI

**ECOLOGICAL GLOBALISATION, CARE FOR
ENVIRONMENT AND SOCIAL THEORY**

SUMMARY

The analysis of the ecological aspects of globalisation is moving into two directions of thinking. The first is the characteristics of the ecological globalisation and the effects on the life's environment, on the whole people's lives in developed and undeveloped countries and the possibility to build a sustainable society. The second direction is moving toward planning of some principles of the green social theory or greening the social theory. The endangering of the life's environment surpasses the national and local borders-the danger over the environment makes over national problems that presuppose a radical change in the way of their resolving. In the base of the social theory on environment is the intention to surpass the detachment of a human being and culture from the nature and that the socio-environmental relations are the consistent part of the mankind. Two other important elements are attached: moral element, that comes out from the way a human being treats the environment (nature) and the time dimension (framework) in relation to the care for future generations.

Keywords: ENVIRONMENT, GREEN SOCIAL THEORY, GLOBALISATION, CARE FOR ENVIRONMENT, ECOLOGICAL CRISIS.